

Мотря. Діти, а ви, напевно, і прислів'я знаєте?

Діти. Рання пташка дзьобик чистить, а пізня — очиці жмуриць.

Не родися багатий та вродливий, а родися при долі та щасливий.

Учень

Слово наше рідне,
ти сьогодні прозвучало,
як початок, як начало,
як озброєння всім видне
слово наше рідне.

Учитель. Мамина пісня, батьківська хата, дідусева казка, бабусина вишиванка, рушник — все це наші народні символи.

Рідна хата! Як мовиться в пісні, батьківщина починається з рідного порога, а отже, з отчого дому.

Пісня «Це моя Україна».

Учень

Любіть свою хату,
хоч і небагату.
Тут ви бігали до мами
дрібними ногами.
Тут ви підростали,
божий світ пізнали.
Звідси батько вас за руку
вів у школу, у науку.
тут ваша утіха,
радість і потіха,
нема краще в світі,
як та рідна стріха!

Учитель

Людське безсмертя з роду і до роду
увись росте з коріння родоводу.

І тільки той, у кого серце чуле,
хто знає, береже минуле
і вмiє шанувать сучасне, —
лиш той майбутнє
вивершить прекрасне.

Мені дуже хотiлося нашим сьогоднішнім уроком запалити у ваших сердечках хоча б маленький вогник гордості за те, що ви — українці. Будьте горді, чесні, розумні, любіть свій рідний край! Хай буде щасливою ваша дорога!

Пісня « Господи, помилуй нас».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вишневський О. Український національний характер та сучасний ідеал виховання української молоді . *Педагогічна думка*. 2013. No 1. С. 3-8.
2. Доценко Т. В. Державний прапор України святиня народу: (виховна година). *Виховна робота в школі*. 2012. No 7. С. 12-16.
3. Кірішко Л. М. Формування національної свідомості школярів на матеріалах історії рідного краю . *Класному керівнику. Усе для роботи*. 2011. No 7. С. 2-7
4. Михайлова Л.Д. Українська держава та її національна символіка *Позакласний час*. 2009. No 11/12. С. 3-11.
5. Сердюк І. О. Концептуальна модель виховної роботи «Я – людина, патріот, громадянин, гуманіст, сім'янин». *Виховна робота в школі*. 2012. No 11. С. 13-18.

Т. В. Сторчак,

учитель математики, директор Надточаївського НВК «Дошкільний навчальний заклад – загальноосвітня школа І-ІІ ступенів» Шполянської районної ради Черкаської області

«ПОРІС ЧОРНОБИЛЕМ ЧОРНОБИЛЬ, БІДОЮ НАШОЮ ПОРІС»

ДО 36-Х РОКОВИН ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ ТРАГЕДІЇ

Мета:

- навчати учнів уболівати за минуле своєї держави;
- формувати загально розвинену людину, що буде протистояти злу, насильству, несправедливості та руйнуванню навколишнього світу;
- розвивати в учнів потребу будувати, створювати, відроджувати заради України;
- виховувати почуття сприймання чужого болю як свого, повагу до людей, які віддали своє життя в ім'я майбутнього життя людства;
- прищеплювати любов до рідного краю, почуття відповідальності за благополуччя нашої держави.

Обладнання: портрети пожежників, що загинули під час ліквідації аварії, червоні гвоздики, свічка пам'яті, виставка рефератів, малюнки учнів «Чорнобиль — біль України».

Перебіг заходу

Учень 1. Чорнобиль. Це назва невеличкого районного центру, що знаходиться в 130 кілометрах від Києва. Заснований ще за часів Київської Русі, стародавній Чорнобиль дав свою гірку назву потужній атомній електростанції, будівництво якої було розпочате в 1971 році. В 1983 році вже працювало чотири енергоблоки цієї електростанції із запланованих шести. Але Чорнобиль увійде назавжди

як місто, що дало назву одній з найбільших в історії людства техногенних катастроф.

Учень 2. У ніч з 25 на 26 квітня 1986 року відлік часу став уже на мирним, а бойовим і аварійним. Відлік пішов на хвилини і секунди. О першій годині 23 хвилини 40 секунд, коли всі спали безтурботним сном, над четвертим реактором Чорнобильської атомної електростанції несподівано велетенське полум'я розірвало нічну темряву.

Біда відгукнулася болем у серцях мільйонів людей. Наша країна вперше відчула на собі таку грізну силу, як ядерна енергія, що вийшла з-під контролю.

Звучить пісня «На Чорнобиль журавлі летіли»

Учень 3. Уже через кілька секунд по тривозі прибули до реактора пожежники ВПЧ - 2. на чолі з начальником караулу лейтенантом **Володимиром Правиком**. Його загін першим ступив на лінію вогню, а Володимиру ж - лише 23 роки. У молодого лейтенанта не було права на помилку ...

За караулом Правика незабаром прибув і караул його бойового побратима із СВПЧ - 6 по охороні м. Прип'яті лейтенанта **Віктора Кибенка**. І вони вступили в вируjące полум'я, у смертельну радіацію, рятуючи станцію і людей, не думаючи про своє життя. Всі чітко усвідомлювали небезпеку, та, як і личить воїнам, зовсім не берегли себе.

*З бідю, кажуть, тільки ніч
Потрібно перебути.
І знову сни придуть до віч,
Та біль принишкне спрутом.
А я принижений іду,
І дибиться дорога,
Несу у світ свою бідю
Крізь сумніви й тривоги.
Несу, неначе немовля,
Що так зайшлося криком,
Аж захиталася земля
Тривожно й огнелико.
Хай світ довкруг її гуде,
Я буду колихати.
Її щоночі і щодень —
Біда повинна спати.
Віддати людям на землі себе
У кожнім добрім і гарячім слові,
Допоки світить небо голубе,
Допоки світ займеться із любові.
Віддати все: і доброту, і мсту,
Що не дадуть й камінню збайдужити,
І навіть злість, і зненависть святу,
Що світ Ілюзій може спопелити.
Віддати людям на Землі себе.*

В. Стащук

Учень 4. Через деякий час на об'єкт АЕС, що горів, прибуло більше ніж п'ятдесят, потім більше ніж сотня бойових пожежних машин із Києва і області. У Щоденнику бойових дій підрозділів і органів внутрішніх справ у місті Прип'яті", який вівся з перших хвилин боротьби з аварією, 26 квітня 1986 року зроблено запис: „Госпіталізовано 105 чоловік, серед них 16 з особового складу пожежних частин”. А далі прізвище :

Павлик Володимир Павлович
Кібенок Віктор Миколайович
Тишура Володимир Іванович
Титанюк Микола Іванович
Ващук Микола Васильович
Ігнатенко Василь Іванович
Телятников Леонід Петрович...

*Першим важко. Ви ж були найперші,
Із вогню та в полум'я шугали
Не до подвигів і не до звершень:
Ви ж собою людство заступали.
Та серця, мов кремені, не вгасли,
Залишались іскрами на тверді.
Тільки жити в нас бунтує спрага
Та продовжить пісню родоводу.
А лишилась вірності присяга.
Батьківщині. Матері. Народу.*

В. Стащук

Учень 5. Віктор Кібеник зі своїм караулом гасив вогонь з середини станції. Розпечена маса заливала чоботи, обпалювала ноги. Важко було пересуватися, але бійці крок за кроком відвойовували у вогню площу. Кібенок не пам'ятав, як прибула допомога, як добрався до драбини і спустився вниз. Він втратив свідомість, його винесли в безпечне від вогню місце. Коли прийшов до тями, перше, що він запитав: „Як там?” Почувши „Загасили”, Віктор полегшено зітхнув. Через два тижні після аварії красивий юнак, ставний і відважний офіцер Віктор Кібенок помер у московській лікарні, так і не побачивши народженого вже після трагедії молодого дружиною первістка. Тепер про Віктора і його бойових соратників кажуть: "Був добрим, чесним, сміливим, принциповим, любив сім'ю, друзів, багато жартував. Його улюбленою приказкою була: „Тримайтеся ближче до життя, хлопці...”

Учень 6. Начальник пожежної частини майор **Леонід Петрович Телятников** був на той час у відпустці, та, дізнавшись про пожежу, він негайно викликав машину і в чому був – у сорочці з коротеньким

рукавом – помчав до товаришів. Ніколи в житті, скаже він потім, не було в нього дороги більше тривалої і важкої, ніж ця – завдовжки у хвилини...

Він прибіг до станції через прохідну з іншого від пожежних частин боку, і побачена картина приголомшила його: відкритий реактор, а зверху над його смертоносним диханням, на величезній висоті метушились маленькі постаті. Драбиною майор Телятников, піднявся до пожежників, керував рятуванням третього реактора. Підраховано було згодом: підрозділ його перебував на станції з часу аварії майже три години. Їх вивезли о п'ятій ранку, коли пожежа була практично ліквідована.

Учень 1. Опромінені герої рятували найкваліфікованіші медики.

У вогні і боротьбі пожежники намагалися врятувати чергових атомників, які потрапили у смертельну небезпеку.

Найпершим у кого зупинилося серце в мить вибуху був старший оператор **Валерій Іванович Ходемчук**. За ним незабаром помер його друг Володимир Миколайович Шашенок його, обпаленого і опроміненого, винесли на руках пожежники і лікарі, він встиг ще простогнати: „ Там... Валера...” Втратив свідомість. Більше вона до нього не повернулася. Тіло його вивезли із зони і поховали на першому сільському кладовищі. Валерія так і не знайшли. Четвертий блок став для нього і могилою, і пам'яттю.

*Чорнобильський дзвін.
За ким же б'є він?
За тим, хто пішов
У високу блакить,
Щоб звідти на мудрість
Нам очі відкрить. .
Щоб пам'ять не згасла,
Щоб ти пам'ятав,
Як розлючений той
Там реактор палав.
Чорнобильський дзвін.
Печаль і журба,
За тими б'є він,
Кого вже нема...*

Хвилина мовчання.

Учень 2. Коли молоді пожежники, котрі перші вийшли на лінію вогню, отримавши смертельну дозу радіації, були ще живими, журналісти запитували у них: «У вас була можливість повернутися? Ви могли відступити?»

Так, в даній обстановці вони могли тимчасово відійти, до підходу підкріплення. Та про це ніхто з пожежників не подумав, тому що вони – воїни, бійці з пожежею. Тому що в них підвищена відповідальність. Тому що вони дали присягу на вірність народу. І вони вступили у виручаче полум'я, смертельну радіацію не за наказом командира, а за наказом совісті.

Учень 3. Наслідки вибуху четвертого реактора Чорнобильської атомної сколихнули весь світ. У результаті аварії стався величезний викид радіоактивних ізотопів з активної зони реактора, які радіоактивною хмарою перенеслися на великі відстані. Цей радіоактивний дощ розлетівся і висіявся на територіях України, Білорусії, Росії. Радіоактивного забруднення зазнало майже 50 відсотків території України. В життя мільйонів людей увійшли слова: **радіація, зона, ліквідатор, відселення.**

Учень 4. 27 квітня жителів міста Прип'яті евакуювали на одній тисячі ста автобусах.

А на квітучій українській землі з'явилися пусті міста і села, мертвий ліс, в який не можна входити, сади з яблуками насиченими радіоактивною отрутою, вода, яку не можна пити, і навіть повітря, яким дихаємо, стало ворогом.

Впала з неба додолу потривожена ангелом зірка,
 Покотилась до обрію, збурила зоряну синь;
 На душі стало сумно, на устах стало солоно-гірко,
 Бо **чорнобиль-трава — не полин.**
 Чом же ти, Україно, материнська вербова колиска,
 Знов така мовчазна, мов обпалена груша стоїш?
 І течуть твої сльози, і болять твої роки так
 близько,

Чом не просиш у Бога здоров'я для діток своїх?
 Ти завжди була з Богом, не нужденна ні хлібом, ні сіллю,
 Як же ти допустила, щоб скалічили душу твою?
 Впала з неба зоря, покотилась Чорнобильська зірка...
 Сіра осінь прийде, готуватись до вічності треба,
 І петля радіації стягує шию твою.
 Встань, моя Україно, простягни свої руки до неба,
 Знай, що Бог ще чекає молитву твою.

Притика

Учень 5. На сьогоднішній день два з половиною мільйони людей проживає в забрудненій зоні, з них вісімсот тисяч дітей. Смерть 35 тисяч людей пов'язана з аварією на ЧАЕС та її наслідками.

Радіація – невидимий і тому підступний ворог всього живого. Від неї важко вберегтися, захистити себе і природу.

На грані людства, на краю –
 В тривозі атомній стою.

Душа тривожиться, мов птиця:
 А що, як висохне криниця?
 Тривожиться у полі колос:
 Чому замовк пташиний голос?
 І вмить здригається планета –

І річка Либідь, річка Лета.
 Не все, не все пощезне в світі.
 Ще в зорях сад. Земля – у цвітті.
 Лист подорожника. Дорога...
 Та в серці атомна тривога.

Учень 6. Проходять роки після аварії на ЧАЕС. А біль не вщухає, тривога не покидає людей, пов'язаних зі скорботним часом ядерного апокаліпсису. Чорнобильська біда надовго залишиться в нашій пам'яті. Ще довго ми будемо відчувати на собі її наслідки, ще довго чутимемо її дзвони. Вони лунатимуть за тими, кого вже немає, кого не стане завтра, хто заплатив за чиюсь помилку своїм здоров'ям, життям.

«Мирний атом» став для України і прилеглих земель гірше війни. Збитки від аварії на ЧАЕС доведеться відшкодувати ще дуже довго...

Доземно схиляємося в подяці перед ліквідаторами цієї страшної аварії. Перед живими. Перед пам'яттю до часу померлих від радіаційного смерчу.

Звучить пісня «Молитва» у виконанні О. Білозір.

Було село. Тепер села немає.
 Там річка омивала береги
 І люди там жили,
 Тепер і їх немає —
 Роз'їхались по світу хто куди...
 О Господи! За що таке прокляття
 На мій народ, на рід мій, на село?
 Прости нас, Господи, за сльози наші
 І за молитви недосказані, прости.

І. Притика

Т.К. Середницька,

учитель початкових класів Христинівської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів Христинівської міської ради Черкаської області

БІЛЬ НЕЗАГОЄНИХ РАН

РЕПОРТАЖ ПРО ГЕНОЦИД ПРОТИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ

«ГОЛОДОМОР - 33»

Мета: поглибити знання про трагедію віку Голодомор 1933 року, розвивати людські якості пам'яті про історію своєї батьківщини, виховувати чуйність, патріотизм.

Обладнання: плакати, вирізки спогади, фотографії, стіл, свічки, фотографії з 33 року.

На Черкащині від голодомору 1932–1933 років померло 154 тисяч 519 осіб

Джерело: <https://biblioteka.cdu.edu.ua/index.php/8-novyny/29-pamiat-pro-mynule-zoboviazuie-holodomor-1932-1933-rr-v-ukraini.html>

Перебіг заходу

Учень.

Вже 89 років минуло відтоді
 Та біль не вщухає, і рани болять
 Про це забудьмо!

Про це пам'ятаймо!

Ми мусимо всі ті часи пам'ятать.

(Кількість дітей довільна. Тримаять свічки у руках.)

Учитель. Дзвенять поминальні дзвони. Тривогаю і болем наповнені їх руки. Стогнуть дзвони, та найгіршими нотами звучать в них голоси далекого незабутнього 33 року, який ніколи не зітреться з

людської пам'яті, з історії України. Пам'ять про трагедію, яка визнана як геноцид проти України та її народу, не згасне в віках.

Зробити репортаж з 33 –го нам допоможе машина часу.

Учень.

І ще осінь багата свадьбами
 На хрестини і квашу,
 Неземними чарує барвами
 Довколишню дітлашню.
 Ще печуть пироги з калиною.
 А на шибі такий узор!
 Та вже жмуриться над Вкраїною
 Тридцять другий голодомор...

Учитель. Шановні друзі. Ми зібралися сьогодні, щоб увіковічити пам'ять по тих, хто прийняв мученицьку смерть в 1932-33 роках. (У цей час лунає музика «Реквієм» В. А. Моцарта).

(На столі розміщена хлібина, поруч кетяг калини, гілочка зеленого барвінку, свічка у підсвічнику)

Діти запалюють свічки. Оголошується хвилина мовчання. Звучить музика.

ДОВІДКА. На Черкащині від Голодомору 1932–1933 років померло 154 тисяч 519 осіб. Це дані, які

